

به نام خداوند جان و خرد
کزین برتر اندیشه برنگذرد

روان شناسی در شطرنج

نیکلای کروگیوس

ترجمه: عزیزالله صالحی مقدم نازنین صرافیان

سرپرستی: خشایار مصطفوی کاشانی

انتشارات فرزین

۱۳۸۷

سرشناسه

کروگیوس، نیکلای ولادیمیرویچ ۱۹۳۰ - م

Krogius, Nikolai Vladimirovich

عنوان و نام پدیدآور

روان‌شناسی در شطرنج / نیکلای کروگیوس؛ ترجمه عزیزاله صالحی مقدم،

نازنین صرافیان؛ سرپرستی خشایار مصطفوی کاشانی

تهران: فرزین، ۱۳۸۶

۲۶۰ ص.؛ مصور.

۴۲۰۰۰ ریال: 978-964-6256-0-19

مشخصات نشر

مشخصات ظاهری

شابک

وضعیت فهرست‌نویسی

فیبا

یادداشت

عنوان اصلی به آلمانی: Psychologie im Schach

موضوع

شطرنج -- جنبه‌های روان‌شناسی.

موضوع

شطرنج -- تاریخ.

شناسه افزوده

صالحی مقدم، عزیزاله، ۱۳۱۴ - مترجم

شناسه افزوده

صرافیان، نازنین، ۱۳۵۱ - مترجم

شناسه افزوده

مصطفوی کاشانی، خشایار، ۱۳۱۲ -

رده‌بندی کنگره

GV ۱۲۴۸/۵۴۹ ۱۳۸۶

رده‌بندی دیویی

۷۹۲/۱۰۱۹

شماره کتابشناسی ملی

۱۱۸۵۲۰۶

فرزین

روان‌شناسی در شطرنج

نویسنده: نیکلای کروگیوس

ترجمه: عزیزاله صالحی مقدم نازنین صرافیان

سرپرستی: خشایار مصطفوی کاشانی

چاپ اول: ۱۳۸۷

شمارگان: ۱۵۰۰

چاپ و صحافی: طیف‌نگار

بها: ۴۲۰۰ تومان

شابک ۱۹ - ۰ - ۶۲۵۶ - ۹۶۴ - ۹۷۸ - 978-964-6256-0-19 ISBN

خیابان انقلاب، اول خیابان دانشگاه، شماره ۵، تلفن ۶۶۴۶۲۴۰۶

تلفن دفتر مرکزی ۰۹۱۲۱۰۳۹۳۱۸ - ۶۶۴۸۴۱۹۰

فهرست مطالب

اهداء کتاب	پنجم
یادداشت	هفتم
مفاهیم و معانی برخی واژه‌ها و اصطلاحات روان‌شناسی	یازدهم
دیباچه	۱
سرآغاز	۳
فصل یکم: نقش و جایگاه روان‌شناسی در شطرنج	۵
۱- آیا اصولاً شطرنج باز به روان‌شناسی نیاز دارد؟	۷
۲- تدارک برای آمادگی روانی	۱۲
۳- روان‌شناسی و آموزش شطرنج	۳۰
۴- نقش تربیتی شطرنج	۴۶
۵- استفاده روان‌شناسی از شطرنج	۵۴
فصل دوم: روند تفکر در شطرنج	۶۵
۱- تصویر ذهنی شطرنج چیست؟	۶۷
۲- بویایی تفکر در شطرنج	۷۱
الف - تصویر ذهنی حفظ‌شده (باقیمانده)	۷۱
ب - تصویر ذهنی ثابت	۸۷
پ - تصویر ذهنی پیشرو	۹۸
۳- گسستگی در روند تفکر شطرنج	۱۱۳
۴- پیامدهای خطا	۱۲۴

فصل سوم: تنگی وقت	۱۳۷
۱- علل تنگی وقت	۱۳۹
۲- ویژگیهای بازی در تنگی وقت	۱۴۸
۳- پیشگیری از بروز تنگی وقت	۱۶۳

فصل چهارم: تاکتیک مسابقه	۱۶۷
۱- بازی برای برد	۱۷۰
۲- وقتی که مساوی کافی است	۱۷۷
۳- پس از شکست یا پیروزی	۱۸۳
۴- تاکتیک در مسابقه دوره‌ای یا رویارویی	۱۸۹

فصل پنجم: ابتکار عمل روانی	۱۹۱
۱- ابتکار عمل روانی چیست؟	۱۹۳
۲- تلاش برای کسب ابتکار عمل روانی	۲۰۳

فصل ششم: برنامه برای تحقیق درباره حریف	۲۲۱
۱- ضرورت داشتن رویکرد نظام‌مند هنگام مطالعه روان‌شناختی حریف	۲۲۳
۲- برنامه کاری برای یافتن ویژگیهای روانی حریف	۲۴۹

فهرست اسامی بازیکنان	۲۵۵
----------------------------	-----

اهداء کتاب

ترجمه این کتاب را با فروتنی بسیار به شادروانان
دکتر سید جمال‌الدین عصار، سرهنگ مهدی پاکدامن و حسین ندیم
تقدیم می‌کنم، که از اوایل دهه ۱۳۳۰ تا اواسط دهه ۱۳۴۰ هجری شمسی در سمت
رئیس، معاون و خزانه‌دار فدراسیون شطرنج ایران،
صمیمانه و بدون هیچ گونه چشمداشتی کارهای بنیادی و بسیار ارزشمندی را
برای گسترش شطرنج در میهن عزیز، ایران انجام دادند.

یادشان گرامی و جاودانه باد

خشایار مصطفوی کاشانی

تهران - اسفند ۱۳۸۶

یادداشت

از خدا جوییم توفیق ادب

بیست و شش سال پیش با مطالعه کتاب PSYCHOLOGY IN CHESS (چاپ آمریکا ۱۹۷۶) برای اولین بار با نام نیکلای کروگیوس مؤلف کتاب، استاد بزرگ بین‌المللی شطرنج و روان‌شناس روس آشنا شدم. چند سال بعد ترجمه فرانسوی این کتاب را نیز به دست آوردم. مطالعه این دو کتاب و آشنا شدن با نقش و اهمیت روان‌شناسی در شطرنج برایم بسیار جالب، آموزنده و کارساز بود و چنین به نظر آمد که ترجمه آن می‌تواند برای جامعه شطرنج ایران مفید باشد.

حدود شش سال قبل با کمک دوست گرامی آقای علی حبیبی، استاد بین‌المللی شطرنج، که سالیان درازی است در کشور آلمان اقامت دارد، کتاب دیگری از همان مؤلف و در همین زمینه به زبان آلمانی به نام ^۱ PSYCHOLOGY IM SCHACH به دستم آمد. به کمک آقای دکتر گبورگ آکسمان، یکی از دوستان فرهیخته اطریشی متیم ژنو، فهرست و محتوای دو کتاب انگلیسی و آلمانی مقایسه و به این نتیجه رسیدیم که مطالب کتاب آلمانی از آن دو کتاب دیگر جامع‌تر است و به ویژه این مزیت مهم را دارد که سالها بعد از آن دو کتاب به رشته تحریر درآمده است.

آقای عزیزالله صالحی مقدم (قهرمان پیشکسوتان ایران در سال ۱۳۸۵ که خود چندین کتاب شطرنج ترجمه و تألیف کرده است) به درخواست اینجانب نیمی از

کتاب انگلیسی را ترجمه کرده بود که با ایشان توافق شد که دنباله کار را رها سازد و با خانم نازنین صرافیان که ترجمه کتاب آلمانی را آغاز کرده بود همکاری و کمک کند و آن را به پایان برسانند.^۱ به علت مشغله زیادی که در مراجعت به میهن عزیز (پس از چهل سال اقامت در خارج) پدید آمده بود متأسفانه چاپ کتاب به تأخیر افتاد.

خوشبختانه در طول این مدت دوست و همکار عزیز، آقای آبتین گلکار که در شهر کیف (پایتخت اوکراین) برای اخذ دیپلم دکترای زبان و ادبیات روسی به ادامه تحصیل مشغول بود، موفق به یافتن اصل کتاب به زبان روسی (چاپ ۱۹۸۱) شد و اضافه بر حروف چینی و صفحه آرایی کتاب، به خواهش اینجانب ترجمه فارسی کتاب را با متن روسی آن مقابله کرد و با مشورت و همکاری با آقای صالحی مقدم متن نهایی را آماده ساختند.

سرپرستی و هم آهنگی در کار ترجمه و آماده سازی این کتاب یکی از مشکلترین کارها در طول دوران پنجاه و چند ساله فعالیت‌های شطرنجی اینجانب بوده است زیرا به گفته شاعر نامدار فارسی زبان فریدالدین عطار:

یارم همدانی و خودم هیچ ندانی

با رب چه کند هیچ ندان با همه دانی

هرچند به غیر از چند لغت و اصطلاح مربوط به شطرنج مطلقاً با زبانهای آلمانی و روسی آشنایی ندارم ولی به لطف خداوند متعال و یاری و همدلی دوستان و آشنایان که نام آنها در این نوشته آمده است در نهایت این کار بسیار مهم و بنیادی برای پیشرفت و گسترش شطرنج در این مرز و بوم به انجام رسیده است.

۱. لازم به ذکر است که از ترجمه بخش کوچکی از کتاب با عنوان «ارتباط سن شروع آموزش و موفقیت شطرنج بازان» خودداری شد، زیرا با توجه به تحول و پیشرفت علوم تربیتی در چند دهه اخیر، بسیاری از نتیجه گیری‌های انجام شده در این مبحث، امروزه اعتبار پیشین خود را از دست داده‌اند.

در اینجا برعهده خود می‌دانم مراتب سپاس و امتنان خویش را از دوستان دیرینه و ارجمندم آقایان مهندس هوشنگ بقائی، مهندس ساسان صفا و محمدعلی صیرفی به خاطر کمکهای بسیار ارزشمندشان ابراز دارم. همچنین از همکاران گرامی آقایان آبتین گلکار و ابوالقاسم نجیب که با بردباری و دقت فراوان چند بار کتاب را بازنگری و برخی اشتباهات را یادآوری و اصلاح کرده‌اند، از هنرمند جوان آقای سهراب دریابندری و همکارانشان که طرح زیبا و گویای روی جلد و پشت جلد را تهیه کرده‌اند و نیز آقای حسین غیائی مدیریت محترم انتشارات فرزین که در طبع و نشر کتاب اهتمام ورزیده‌اند صمیمانه تشکر می‌کنم.

امید است کتابی که با صرف مساعی فراوان و همکاری چندین نفر از دوستان شطرنج ایران تهیه شده است نقش به‌سزایی در بالا بردن سطح دانش این ورزش علمی، هنری و باستانی ایفا کند.

شکر خدا که هرچه طلب کردم از خدا

برمنتهای مطلب^۱ خود کامران شدم

(حافظ)

خشایار مصطفوی کاشانی

تهران - اسفند ماه ۱۳۸۶